

ВИРОБНИЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

За підручником “ГЕОГРАФІЯ”,

11 клас

Сергій Кобернік

Роман Коваленко

Пригадайте!

- **1. Що вам відомо про секторальну модель економіки?**
- **2. Які виробництва належать до сільського господарства**
- **3. Які чинники визначають зональну спеціалізацію рослинництва?**
- **4. Які чинники визначають зональну спеціалізацію тваринництва?**
- **5. Які показники агрокліматичних ресурсів відомі вам?**

Виробництво сільськогосподарської продукції: чинники розвитку.

- Сільське господарство належить до первинного сектору економіки.
- Сільське господарство забезпечує харчову та легку промисловість сировиною для переробки в кінцеву продукцію, готову для споживання.
- На спеціалізацію сільського господарства впливають природні, соціальні та економічні чинники.
- Сільське господарство тісно пов'язане з *природними чинниками*.
- Передусім воно пристосовується до кліматичних умов, використовує агрокліматичні та різні за якістю ґрунтові ресурси.

- **Характер аграрних відносин визначають соціальні та економічні чинники.**
- **За формою власності та використання земель розрізняють дрібно- та високотоварний сектори.**
- **Дрібнотоварний сектор передбачає виробництво сільськогосподарської продукції для власного споживання селянами-виробниками.**
- **Рівень агротехніки низький: переважає малопродуктивна фізична праця.**
- **Форми власності у дрібнотоварному секторі бувають різними: наприклад, дрібні селянські господарства (де панує родинна власність на землю); латифундії (великі ділянки землі, що перебувають у власності поміщика, який здає їх в оренду селянам).**

- **Високотоварний сектор** – це великі, добре організовані господарства, які використовують зрошення земель, мінеральні добрива, сучасну техніку, найману робочу силу.
- Їхнє виробництво зорієнтоване на продаж одержаної продукції.
- У високотоварному секторі переважають державна та приватна форми власності на землю.
- Основними типами господарства є плантації та фермерство.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

РОСЛИННИЦТВО (ЗЕМЛЕРОБСТВО)

ТВАРИННИЦТВО

Рільництво

Садівництво і
виноградарство

- Скотарство
- Свинарство
- Вівчарство
- Птахівництво тощо

1. Зернові

а) Хлібні
Пшениця, жито

б) Зернофуражні
*Овес, ячмінь,
кукурудза*

в) Круп'яні
Рис, просо, гречка

г) Зернобобові
Горох, квасоля

2. Технічні

а) Волокнисті
*Бавовник, джут,
льон-довгунець, агава*

б) Олійні
*Соя, соняшник, арахіс,
ріпак, маслини, олійна
пальма, рицина*

в) Ефіроолійні
*Троянда, м'ята, фенхель,
лаванда, аніс, полин*

г) Цукристі
*Цукрова тростина,
цукрові буряки*

д) Тонізуючі
Чай, кава, какао

е) Каучуконосні
Гевея

є) Наркотичні
Опійний мак, тютюн

ж) Лікарські
*Валеріана, ромашка,
нагідки тощо*

3. Бульбоплідні

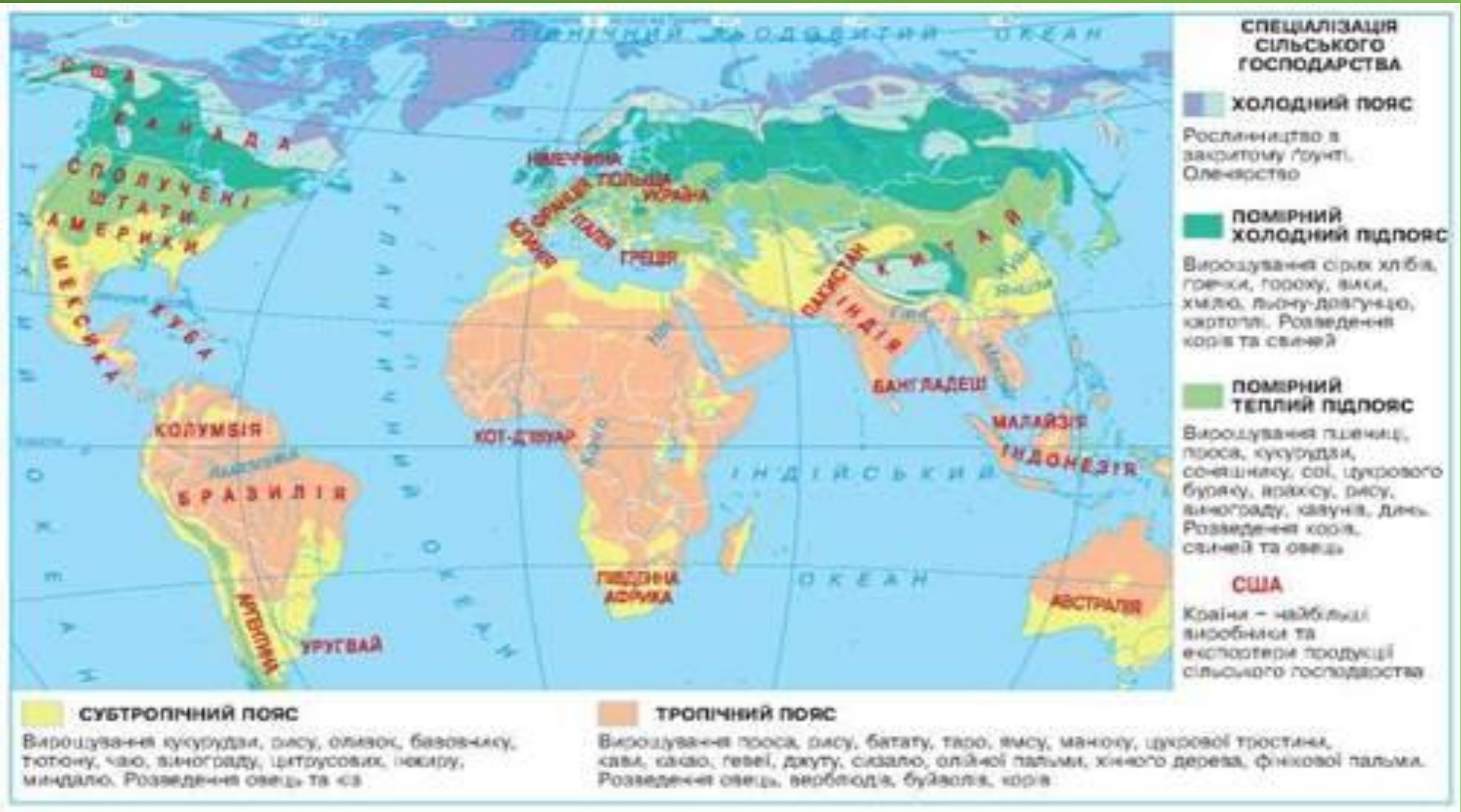
*Картопля, батат,
таро, ямс, маніок тощо*

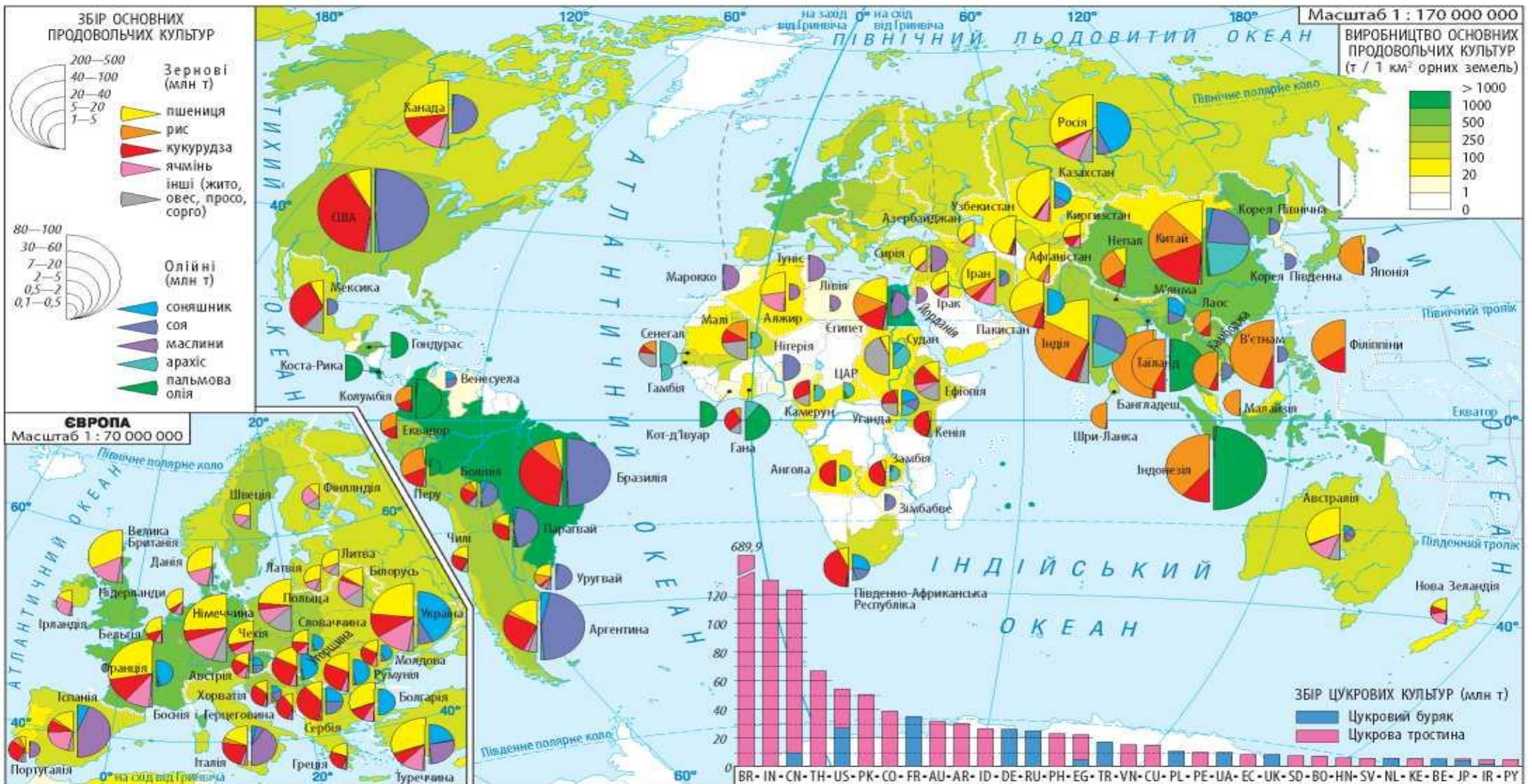
4. Овочево-баштанні

*Огірки, помідори,
морква, кавуни, дині,
кабачки тощо*

5. Кормові

*Конюшина, люпин,
кормові буряки тощо*

Мал. 1. Рослинництво світу.

- Сільське господарство складається з двох великих структурних елементів: *рослинництва (землеробства)* і *тваринництва*.
- Основним виробництвом більшості країн, що розвиваються, є рослинництво.
- Лише в деяких державах цього типу переважає тваринництво, що пов'язано з несприятливими природними умовами для розвитку землеробства.
- У високорозвинутих країнах переважає тваринництво. Саме воно забезпечує населення основними компонентами білкової їжі – м'ясом і молоком.
- Там тваринництво високоінтенсивне: використовує передові досягнення науки і техніки.
- Рослинництво в цих країнах часто розвивається для забезпечення свійських тварин кормами.

- До складу рослинництва входять два виробництва: *рільництво, садівництво й виноградарство.*
- У рільництві вирощують різноманітні культурні рослини, що їх за призначенням об'єднують у такі групи: зернові, технічні, бульбоплідні, овочебаштанні та кормові.

Особливості просторової організації виробництва сільськогосподарської продукції.

- Оскільки розвиток сільського господарства залежить від агрокліматичних та ґрунтових ресурсів, воно має на рівнинах, як правило, зональну спеціалізацію. У горах формується особлива спеціалізація аграрного сектору.
- У *холодному* агрокліматичному поясі через несприятливі кліматичні умови (сума активних температур – 400 – 1 000 °С та надмірне зволоження) та малородючі ґрунти (тундрово-глеєві, торфоболотні) або їхню відсутність рослинництво можливе лише в закритому ґрунті.
- У тваринництві переважає оленярство.

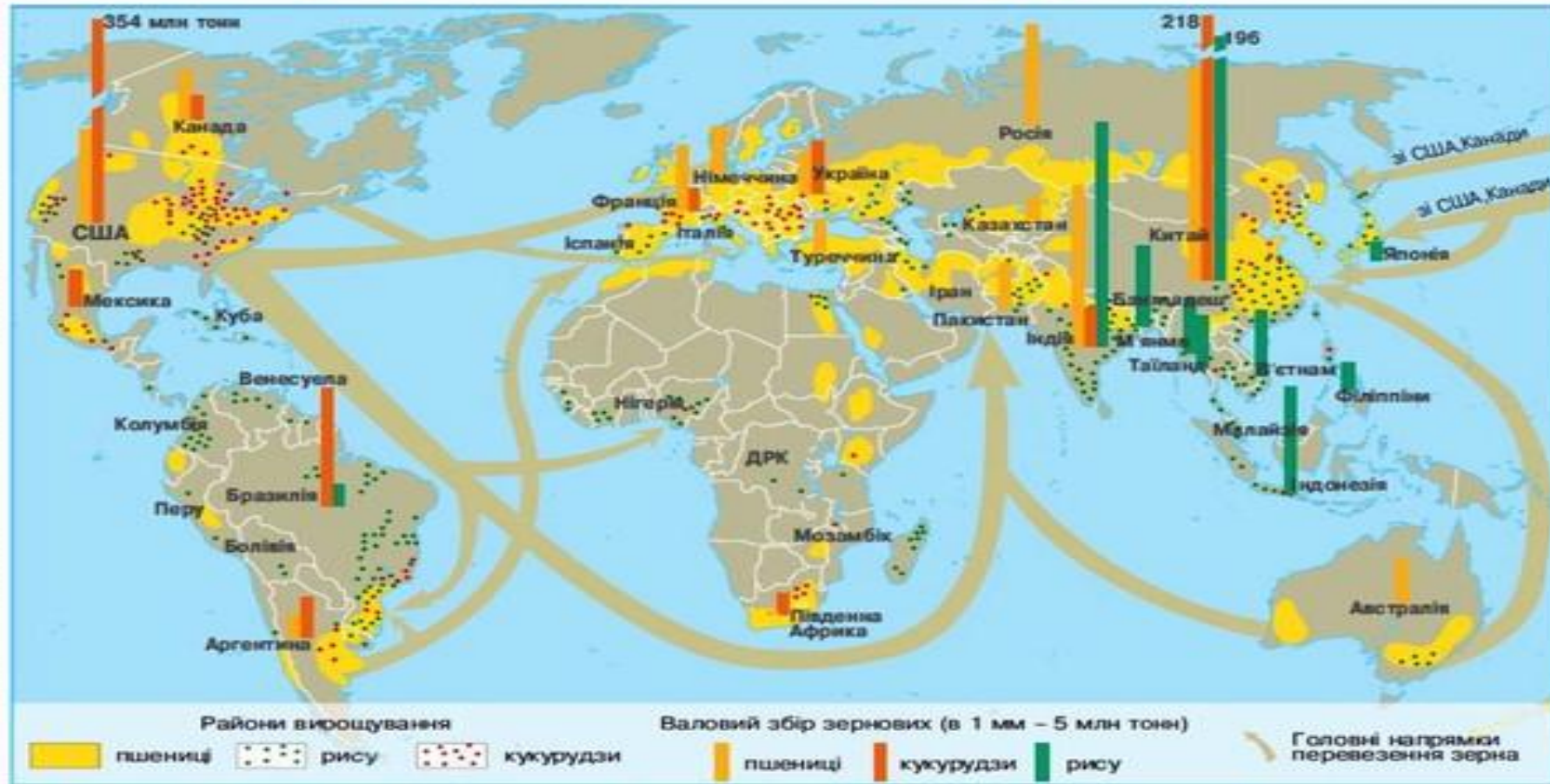

- **У помірному агрокліматичному поясі землеробство можливе лише теплої пори року. Там найбільше вирощують культурних рослин. У межах цього поясу виокремлюють два підпояси.**
- **У помірному холодному підпоясі на малородючих кислих підзолистих і дерново-підзолистих ґрунтах вирощують культури з коротким періодом вегетації. Там сума активних температур коливається в межах 1 000 – 2 200 °С і характерне надмірне зволоження.**
- **Із зернових культур поширені жито, овес, ячмінь, гречка, горох, вика, з технічних – льон-довгунець, хміль.**
- **Крім того, вирощують багато картоплі, овочевих і кормових культур.**
- **На соковитих кормах розводять молочне та молочно-м'ясне поголів'я корів, свиней.**

- У помірному теплому підпоясі на родючих бурих і сірих лісових ґрунтах і чорноземах склалися найбільш сприятливі умови для землеробства.
- Там вирощують культури із середньотривалим і тривалим періодом вегетації. Сума активних температур зростає до 2 200 – 4 000 °С, а зволоження змінюється від достатнього до недостатнього.
- За таких умов культивують пізні сорти зернових (озиму пшеницю, кукурудзу на зерно, просо).
- З-поміж технічних культур переважають соняшник, цукровий буряк, соя, арахіс.
- У південній частині вирощують рис на зрошенні, виноград, кавуни, дині.
- Там розводять м'ясне поголів'я корів, свиней, овець.
- У помірному агрокліматичному поясі значними експортерами сільськогосподарської продукції є *Китай, США, Канада, Німеччина, Франція, Україна, Польща.*

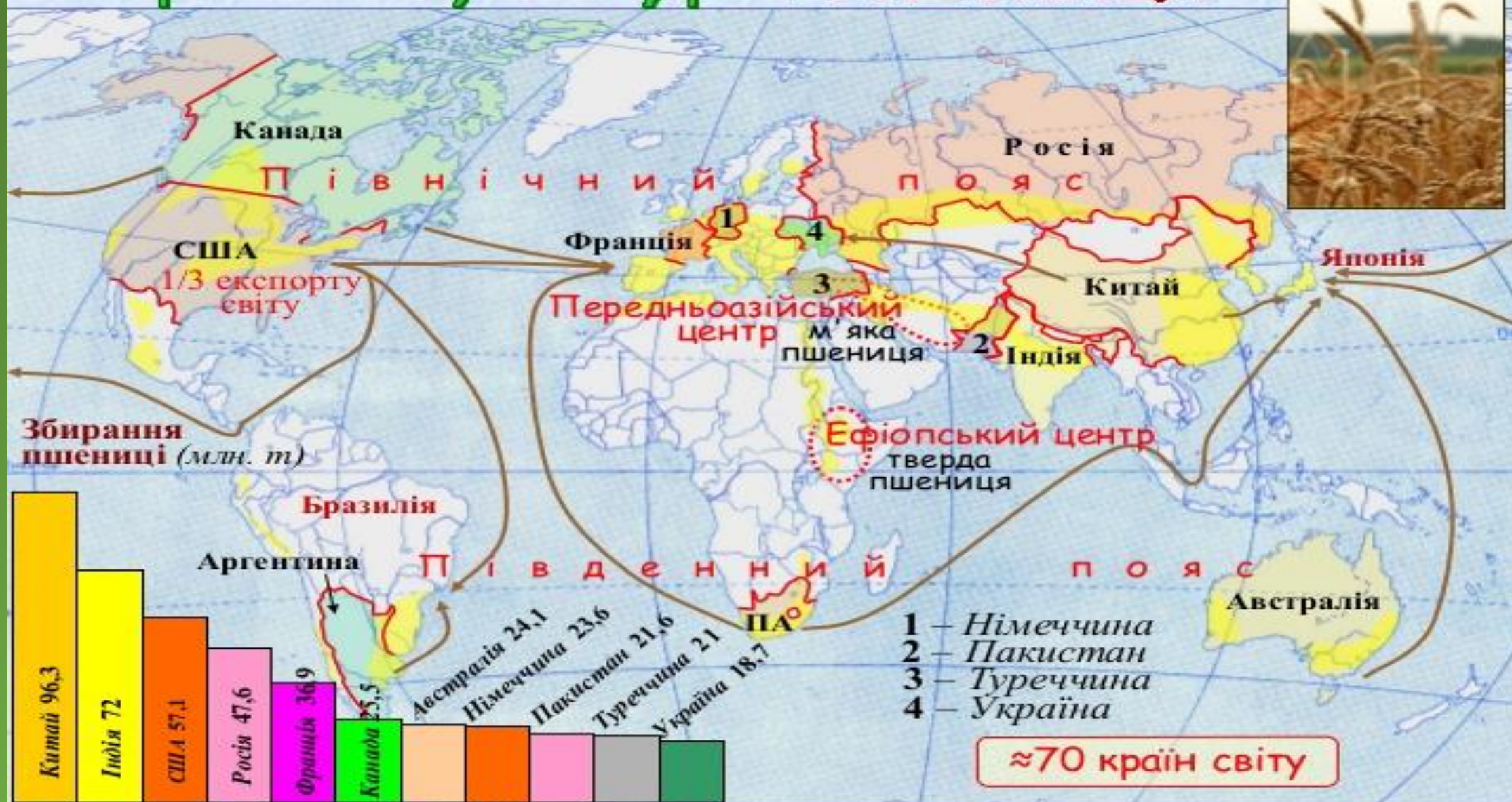
«Три хліби людства»

Мал. 49. Зернові культури світу

Зернові культури. Пшениця

- У субтропічному агрокліматичному поясі землеробство також можливе лише теплої пори року. Сума активних температур зростає до 4 000 – 8 000 °С, зволоження стає недостатнім. За таких кліматичних умов на родючих коричневих ґрунтах вирощують теплолюбні рослини з тривалим періодом вегетації.
- Із зернових культур переважають пізні сорти кукурудзи та рис. Із технічних – оливки, бавовник, тютюн, чай.
- Крім того, вирощують виноград, цитрусові, інжир, мигдаль, овочі.
- Серед країн значними експортерами субтропічних культур і продуктами їхньої переробки є *Китай, США, Аргентина, Мексика, Австралія, Південна Африка, Іспанія, Італія, Греція*.
- Через брак кормів у більшості країн тваринництво розвинуто мало. Воно представлено переважно розведенням овець та кіз. У зоні пампи (степів) в *Аргентині* та *Уругваї* розвинуто інтенсивне м'ясне скотарство, а за поголів'ям овець та настригом вовни вони належать до провідних країн світу.

Рис

- ***Тропічний*** агрокліматичний пояс розташований у межах трьох кліматичних поясів: тропічного, субекваторіального та екваторіального, тому для нього характерна найбільша сума активних температур (понад 8 000 °С). Зволоження – від бідного до надмірного.
- Землеробство можливе протягом усього року. Там збирають 2 – 3 врожаї на рік. За таких умов на різних за якістю ґрунтах вирощують теплолюбні багато- та однорічні рослини з найтривалішим періодом вегетації.
- Історично із часів колоніалізму першочергове значення мають технічні культури: цукрова тростина (*Індія, Бразилія, Куба*), кава (*Бразилія, Колумбія*), какао (*Котд'Івуар*), джут (*Бангладеш, Індія, Пакистан*), олійна пальма (країни екваторіальної частини Африки, Океанії).

- У тропічних пустелях в оазисах вирощують фінікову пальму.
- Із зернових культур культивують просо (країни Африки) або рис (*Індія, Індонезія*).
- У тропічних країнах вирощують різноманітні бульбоплідні культури: батат (*Індія, Індонезія*), таро (країни Океанії).
- Тваринництво представлено розведенням овець, верблюдів, домашньої птиці, в деяких країнах – великої рогатої худоби (*Бразилія, Мексика*).

Контроль і самоконтроль

- **1. Порівняйте продовольчий кошик жителів помірного, субтропічного та тропічного агрокліматичних поясів: хлібні, круп'яні, олійні, цукристі, тонізуючі, бульбоплідні культури; тваринна їжа.**
- 2. Яку сільськогосподарську сировину використовують у різних агрокліматичних поясах для виробництва тканин?**